

แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะของนักเรียนในสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4

The Development Guideline for Desirable Characteristics in Public Mind of Students in School under Srisaket Primary Educational Service Area Office 4

ไกรวิทย์ ปะกิริโย

ปองภพ ภูจอมจิตร

หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Kraiwit Pakirayo

Pongphop Phoojomjit

Master of Education (Educational Management) Rajabhat Mahasarakham University

E-mail: pongpopdirector@gmail.com

วันที่รับบทความ: 6 เมษายน 2566; วันแก้ไขบทความ 18 เมษายน 2566; วันที่ตอบรับบทความ: 20 เมษายน 2566

Received: April 6, 2023; Revised: April 18, 2023; Accepted: April 20, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 และ 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 การวิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็น กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู รวม 331 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.87 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะของนักเรียนในสถานศึกษา กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1. สภาพปัจจุบันโดยรวมมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนความต้องการจำเป็นเรียงตามลำดับดังนี้ 1) ด้านการดูแลรักษาประโยชน์ส่วนรวม 2) การแบ่งปัน และ 3) การช่วยเหลือ ตามลำดับ 2. แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 มี 3 แนวทาง ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน มี 3 แนวทาง ได้แก่ 1) ควรจัดทำเป็นหลักสูตรหรือโปรแกรมการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะของนักเรียนในสถานศึกษา 2) ควรกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างและพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะของนักเรียนในสถานศึกษา และ 3) ควรมีการจัดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง และร่วมมือกับผู้ปกครองของนักเรียน

คำสำคัญ : แนวทางการพัฒนา, คุณลักษณะอันพึงประสงค์, จิตสาธารณะ

Abstract

The purposes of this research were to 1) study the current state, desirable state and need assessment for desirable characteristics in public mind of students in school under Srisaket primary educational service area office 4. 2) study development guideline for desirable characteristics in public mind of students in school under Srisaket primary educational service area office 4. The research process was divided to 2 phases: Phase 1 ; study the current state, desirable state and need assessment for desirable characteristics in public mind of students. The sample group used in the research was administrators and teachers, 331 people. The research tool was a questionnaire, reliability of the whole .87. The statistics used for data analysis were mean, standard deviation. Phase 2; to study development guideline for desirable characteristics in public mind of students in school. The target group is 7 experts. The research tool was interview form, data analysis by content analysis.

The research results were found that

1. The current state in overall was high average and the desirable state in overall was in the highest level. The need analysis for school management rank from high to low level was 1) public interest 2) sharing 3) helping.

2. Development guideline for desirable characteristics in public mind of students in school under Srisaket primary educational service area office 4, Include, 1) curriculum or program for development guideline for desirable characteristics in public mind of students 2) activities for development guideline for desirable characteristics in public mind of students in school 3) learning through real experiences and cooperate with parents.

Keyword : Development guideline, Desirable Characteristics, Public Mind

บทนำ

การจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งเป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศไทยที่มีมาตรฐานเป็นตัวกำหนดคุณภาพของผู้เรียน สถานศึกษาต้องนำกรอบ แนวคิด หลักสูตร จุดหมาย และโครงสร้างที่สำคัญนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน สำหรับ การศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตให้พร้อมที่จะทำประโยชน์ ให้กับสังคมตามบทบาทและหน้าที่ของตน เต็มที่เป็น

พลเมืองที่ดี มีความรู้ มีทักษะพื้นฐาน และประกอบอาชีพได้ตามสมควรแก่วัยและความสามารถ นโยบายเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษาในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ คือ การพัฒนาคุณภาพการศึกษาหรือการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นคนดีและมีความสุข โดยยึดหลักคุณธรรมนำความรู้ สร้างความตระหนักสำนึกในคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตย ใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานในการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยเชื่อมโยงความร่วมมือของสถาบันที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้แก่ สถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันศาสนา และสถาบันการศึกษา เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพสูง นำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ประกอบด้วย 1) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ 2) ซื่อสัตย์สุจริต 3) มีวินัย 4) ใฝ่เรียนรู้ 5) อยู่อย่างพอเพียง 6) มุ่งมั่นในการทำงาน 7) รักความเป็นไทย 8) มีจิตสาธารณะ เป็นหลักที่ควรเร่งรัดปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับเยาวชนของชาติไทย ซึ่งการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนรู้ และการประเมินผู้เรียน เพื่อผ่านเกณฑ์ตามที่สถานศึกษากำหนดทุกระดับการศึกษา ในการพัฒนาให้ผู้เรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์ จำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการและการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูผู้สอน ครูประจำชั้น ผู้ปกครอง และชุมชน ต้องร่วมมือกันปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564) ซึ่งคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้นต้องได้รับการปลูกฝังและพัฒนา ผ่านการจัดการเรียนการสอน การปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในลักษณะต่าง ๆ จนตกผลึกเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในตัวผู้เรียน

จิตสาธารณะมีความสำคัญในการส่งเสริมคุณธรรมของพลเมืองในสังคม การจัดการศึกษาจึงให้ความสำคัญกับการผลิตนักเรียนให้เป็นผู้ที่มีความรู้คู่คุณธรรม สามารถนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อมวลชน ต้องจัดประสบการณ์เพื่อให้นักเรียนได้เห็นความเป็นจริงในสังคม จนเกิดเป็นระบบค่านิยมและนำไปปฏิบัติในการดำรงชีวิต แต่ในปัจจุบันโรงเรียน มีปัญหาการเสริมสร้างจิตสาธารณะแก่นักเรียน มีแนวคิดในการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไปมาก นักเรียนบางส่วนไม่สนใจต่อการศึกษา สนใจแต่เรื่องของตนเองทำให้เกิดปัญหาด้านการให้แบ่งปัน ปัญหาด้านความมีน้ำใจ ปัญหาด้านการเอาเปรียบผู้อื่น และปัญหาด้านการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม (พระครูนิเวศน์สีลากร, 2563) ซึ่งจากปัญหาดังกล่าวสอดคล้องกับการรายงานด้านการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563) ที่สรุปปัญหาจิตสาธารณะของนักเรียนพบว่า นักเรียนกำลังอยู่ในสภาพแห่งความเสี่ยงโดยเฉพาะการใช้ชีวิตในแง่มุมต่าง ๆ ซึ่งความเสี่ยงเหล่านี้หากไม่ได้รับการควบคุม หรือแก้ไขย่อมส่งผลเสียต่ออนาคตของนักเรียนในฐานะเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีค่าของสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ผลอันเป็นรูปธรรมที่มองเห็นได้ประการหนึ่ง คือ คุณภาพการเรียนรู้และความใส่ใจในการเรียนรู้ของเยาวชนลดลงอย่างเห็นได้ชัด เพราะความอ่อนแอทางความคิด ซึ่งนอกจากจะทำให้เด็กนักเรียนไม่มีภูมิคุ้มกันแล้ว ยังเป็นจุดอ่อนที่จะทำให้เข้าใจสังคมผิด ไม่เห็นความสำคัญของการอยู่ร่วมกันในสังคม หรือเรียกว่า “ขาด

จิต สาธารณะ” สภาพการณ์ที่นักชาวจิตสาธารณะ ทำให้ชุมชนอ่อนแอ ไม่สนใจและเข้า ร่วมกิจกรรม ห้างเหิน ศาสนาและขาดความซื่อสัตย์สิ่งเหล่านี้ถือเป็นปัญหาที่สำคัญด้านจิตสาธารณะของนักเรียน จิตสาธารณะเป็นสิ่ง สำคัญที่ควรจะต้องปลูกฝังให้เกิดขึ้นตั้งแต่เป็นนักเรียน ดังนั้นจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการส่งเสริมและ พัฒนาจิตสาธารณะให้เกิดขึ้นกับนักเรียน หากสถานศึกษาสามารถปลูกฝังส่งเสริมหรือพัฒนาให้นักเรียนมีจิต สาธารณะได้ จะทำให้สถานศึกษารวมถึงสังคมชุมชนนั้น ๆ นั้นมีประชากรที่มีจิตใจที่เห็นประโยชน์ส่วนรวม ไม่ เห็นแก่ประโยชน์ ส่วนตน อาสาดูแลรับผิดชอบส่วนรวม ใช้สมบัติของส่วนรวมอย่างทะนุถนอม รู้จักการ แบ่งปันโอกาสในการใช้ของส่วนรวมให้แก่ผู้อื่น ซึ่งจะทำให้ปัญหาที่เกิดจากการเอารัดเอาเปรียบคนอื่น ปัญหา การทำลายสาธารณะสมบัติต่าง ๆ ลดน้อยลง และหมดไปในที่สุด รวมไปถึงการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนและ ประโยชน์พวกพ้องก็จะลดน้อยลงจะนำมาสู่สังคมที่พัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

จากความสำคัญและปัญหาของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะของนักเรียนใน สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 ซึ่งจะช่วยให้ได้ข้อมูลเชิง ประจักษ์และข้อมูลทางด้านสารสนเทศเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะของ นักเรียน เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง รวมทั้งชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ทราบและนำ ข้อมูลไปพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านจิตสาธารณะของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะของนักเรียนใน สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 แบ่งออกเป็น 2 ระยะ มีรายละเอียดวิธีการ ดำเนินการวิจัยในแต่ละระยะดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ด้านจิตสาธารณะของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร จำนวน 2,355 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 234 คน และครู จำนวน 2,121 คน ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4

2. กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 331 คน โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูป Krejcie and Morgan (1970) ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 152 คน 2) ครู จำนวน 179 คน ที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 จากนั้นทำการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster sampling) ตามขนาดของสถานศึกษา ได้แก่ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่

เนื้อหาการวิจัย

องค์ประกอบของจิตสาธารณะ ประกอบด้วย 1) การแบ่งปัน 2) การช่วยเหลือ และ 3) การดูแลรักษาประโยชน์ส่วนรวม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ประกอบด้วย ตำแหน่งและขนาดสถานศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขออนุญาตจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยในสถานศึกษาที่มีกลุ่มตัวอย่างการวิจัยในครั้งนี้

2. นำส่งแบบสอบถามพร้อมหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม ถึงผู้บริหารสถานศึกษา ครูและผู้ปกครอง ในสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 331 ชุด

3. เก็บรวบรวมแบบสอบถามกลับคืน จากนั้นตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามเพื่อนำข้อมูลที่ได้รับจากแบบสอบถามไปจัดกระทำวิเคราะห์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 กำหนดใช้สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมาย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) ดังนี้

4.51 - 5.00 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด

3.51 - 4.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก

2.51 - 3.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับปานกลาง

1.51 - 2.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับน้อย

1.00 - 1.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับน้อยที่สุด

2. วิเคราะห์ข้อมูลความต้องการจำเป็นโดยใช้เทคนิค Modified Priority Needs Index (PNI_{Modified}) ซึ่งเป็นดัชนีจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นที่ใช้หลักการประเมินความแตกต่างและเป็นสูตรที่สุวิมล ว่องวานิช (2558) ได้ปรับสูตรการคำนวณมาจาก PNI โดยการหาค่าผลต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของสภาพที่พึงประสงค์ (I) กับค่าเฉลี่ยของสภาพปัจจุบัน (D) แล้วหารด้วยค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบัน (D) เพื่อถ่วงน้ำหนักก่อนที่จะนำมาจัดลำดับ โดยใช้หลักการกำหนดความต้องการจำเป็นจากระดับสภาพปัจจุบัน แล้วจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นตามค่า PNI_{Modified} โดยใช้สูตรในการคำนวณ ดังนี้

$$PNI_{Modified} = (I - D) / D$$

เมื่อ PNI_{Modified} หมายถึง ดัชนีการจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการ

I = Importance หมายถึง ค่าเฉลี่ย (Mean) ของสภาพที่พึงประสงค์

D = Degree of Success หมายถึง ค่าเฉลี่ย (Mean) ของสภาพปัจจุบัน

ตัวเลขดัชนีความต้องการสูง แสดงว่ามีความจำเป็นในการพัฒนามาก

จากนั้นนำผลการวิเคราะห์มาจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ตามค่า Modified Priority Needs Index (PNI_{Modified}) จากมากไปหาน้อย เพื่อเรียงลำดับความต้องการจำเป็นเพื่อนำไปศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 ในการวิจัยระยะต่อไป

ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4

กลุ่มเป้าหมายที่ทำการศึกษา

ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน เพื่อศึกษาและประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน และครูผู้สอน จำนวน 2 คน

เนื้อหาการวิจัย

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 ในการวิจัยระยะที่ 1

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structure interview) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขอหนังสือจากคณะกรรมการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ถึงผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 7 คน เพื่อขอความอนุเคราะห์ให้ผู้วิจัยเก็บข้อมูลการวิจัยโดยการสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4
2. นำผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการวิจัยระยะที่ 1 โดยนำข้อที่มีผลความต้องการจำเป็นสูงสุดของแต่ละองค์ประกอบมากำหนดเป็นประเด็นศึกษาแนวทางจากนั้นสร้างแบบสัมภาษณ์ตามประเด็นที่กำหนดไว้ พร้อมทั้งนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบ พิจารณาและให้ข้อเสนอแนะ
3. ดำเนินการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ
4. สรุปผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 สรุปผลดังนี้

สภาพปัจจุบันโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.79$) โดยเรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดถึงต่ำสุด ดังนี้ ด้านการช่วยเหลือ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.14$) ด้านการแบ่งปัน มีค่าเฉลี่ยอยู่ใน

ระดับมาก ($\bar{X} = 3.76$) และด้านการดูแลรักษาประโยชน์ส่วนรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.46$)

สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.81$) โดยเรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดถึงต่ำสุด ดังนี้ ด้านการดูแลรักษาประโยชน์ส่วนรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.90$) ด้านการแบ่งปัน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.78$) และด้านการช่วยเหลือ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.75$)

ความต้องการจำเป็นเรียงลำดับตามค่าดัชนีความต้องการจำเป็นจากสูงสุดถึงต่ำสุด ดังนี้ การดูแลรักษาประโยชน์ส่วนรวม ($PNI_{Modified} = .42$) ด้านการแบ่งปัน ($PNI_{Modified} = .$) และการช่วยเหลือ ($PNI_{Modified} = .15$) ตามลำดับ

อภิปรายผล

ผลการวิจัยแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 ครั้งนี้ มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 สรุปโดยรวมสภาพปัจจุบันมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากและสภาพปัจจุบันมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดนั้น อาจเนื่องมาจากจิตสาธารณะเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ข้อที่ 8 ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ถือเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สำคัญของผู้เรียน ซึ่งสถานศึกษาต้องดำเนินการพัฒนาผู้เรียนตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร จิตสาธารณะมีความสำคัญในการส่งเสริมคุณธรรมของพลเมืองในสังคม การจัดการศึกษาจึงให้ความสำคัญกับการผลิตนักเรียนให้เป็นผู้ที่มีความรู้คู่คุณธรรม สามารถนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อมวลชน ต้องจัดประสบการณ์เพื่อให้นักเรียนได้เห็นความเป็นจริงในสังคมจนเกิดเป็นระบบค่านิยมและนำไปปฏิบัติในการดำรงชีวิต ทั้งนี้หากพิจารณาสภาพที่พึงประสงค์แล้วจะเห็นว่าในสภาวะการณ์ปัจจุบันนักเรียนยังมีปัญหาด้านจิตสาธารณะมากอยู่จึงมีความต้องการพัฒนามาก สอดคล้องกับ พระครูนิเวศน์สีลากร (2563) ที่สรุปผลการศึกษาว่า จิตสาธารณะมีความสำคัญในการส่งเสริมคุณธรรมของพลเมืองในสังคม การจัดการศึกษาจึงให้ความสำคัญกับการผลิตนักเรียนให้เป็นผู้ที่มีความรู้คู่คุณธรรมสามารถนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อมวลชน ต้องจัดประสบการณ์เพื่อให้นักเรียนได้เห็นความเป็นจริงในสังคมจนเกิดเป็นระบบค่านิยมและนำไปปฏิบัติในการดำรงชีวิต แต่ในปัจจุบันโรงเรียน มีปัญหาการเสริมสร้างจิตสาธารณะแก่นักเรียน มีแนวคิดในด้านการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไปมาก นักเรียนบางส่วนไม่สนใจต่อการศึกษา สนใจแต่เรื่องของตนเองทำให้เกิดปัญหาด้านการให้แบ่งปัน ปัญหาด้านความมีน้ำใจ ปัญหาด้านการเอาเปรียบผู้อื่น และปัญหาด้านการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และจากรายงานด้านการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนของสถานศึกษาในสังกัด

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563) ที่สรุปปัญหาจิตสาธารณะของนักเรียนพบว่า นักเรียนกำลังอยู่ในสภาพแห่งความเสี่ยงโดยเฉพาะการใช้ชีวิตในแง่มุมต่าง ๆ ซึ่งความเสี่ยงเหล่านี้หากไม่ได้รับการควบคุม หรือแก้ไขย่อมส่งผลเสียต่ออนาคตของนักเรียนในฐานะเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีค่าของสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ผลอันเป็นรูปธรรมที่มองเห็นได้ประการหนึ่ง คือ คุณภาพการเรียนรู้และความใส่ใจในการเรียนรู้ของเยาวชนลดลงอย่างเห็นได้ชัด เพราะความอ่อนแอทางความคิด ซึ่งนอกจากจะทำให้นักเรียนไม่มีภูมิคุ้มกันแล้ว ยังเป็นจุดอ่อนที่จะทำให้เข้าใจสังคมผิด ไม่เห็นความสำคัญของการอยู่ร่วมกันในสังคม หรือเรียกว่า “ขาดจิต สาธารณะ” สภาพการณ์ที่นักจิตสาธารณะทำให้ชุมชนอ่อนแอ ไม่สนใจและเข้าร่วมกิจกรรม ห่วงเหินศาสนาและขาดความซื่อสัตย์สิ่งเหล่านี้ถือเป็นปัญหาที่สำคัญด้านจิตสาธารณะของนักเรียน จิตสาธารณะเป็นสิ่งสำคัญที่ควรปลูกฝังให้เกิดขึ้นตั้งแต่เป็นนักเรียน ดังนั้นจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการส่งเสริมและพัฒนาจิตสาธารณะให้เกิดขึ้นกับ นักเรียน หากสถานศึกษาสามารถปลูกฝังส่งเสริมหรือพัฒนาให้นักเรียนมีจิตสาธารณะได้ จะทำให้สถานศึกษารวมถึงสังคมชุมชนนั้น ๆ นั้นมีประชากรที่มีจิตใจที่เห็นประโยชน์ส่วนรวม ไม่เห็นแก่ประโยชน์ ส่วนตน อาสาดูแลรับผิดชอบสมบัติส่วนรวม ใช้สมบัติของส่วนรวมอย่างทะนุถนอม รู้จักการแบ่งปันโอกาสในการใช้ของส่วนรวมให้แก่ผู้อื่น ซึ่งจะทำให้ปัญหาที่เกิดจากการเอารัดเอาเปรียบคนอื่น ปัญหาการทำลายสาธารณะสมบัติต่าง ๆ ลดน้อยลงและหมดไปในที่สุด รวมไปถึงการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนและประโยชน์พวกพ้องก็จะลดน้อยลงจะนำมาสู่สังคมที่พัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

ในส่วนผลการศึกษาความต้องการจำเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 ที่สรุปการดูแลรักษาประโยชน์ส่วนรวมมีค่าสูงสุด รองลงมา คือ การแบ่งปัน และการช่วยเหลือ นั้น อาจเนื่องมาจากปัจจุบันนักเรียนไม่ค่อยเห็นประโยชน์ของส่วนรวม สอดคล้องกับเวชพล อ่อนละมัย (2551) ที่กล่าวว่า จิตสาธารณะเป็นสิ่งที่สำคัญในสังคมเยาวชนต้องให้ความสำคัญและตระหนักในการมีความรับผิดชอบในฐานะเป็นพลเมืองเช่นปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคมปฏิบัติตามกฎหมายรักษาทรัพย์สินสมบัติของส่วนรวมให้ความร่วมมือต่อสังคมฐานะพลเมืองให้ความช่วยเหลือผู้อื่น และชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2552) ที่ได้กล่าวถึงความสำคัญของจิตสาธารณะไว้ในหนังสือสอนเด็กให้มีจิตสาธารณะว่า การสร้างคนให้มีจิตสาธารณะมีความสำคัญต่อบุคคล องค์กร สังคมและประเทศชาติอย่างมาก ถ้าเราสามารถปลูกฝัง ส่งเสริมหรือพัฒนาให้เด็กมีจิตสาธารณะด้วยวิธีการต่าง ๆ จะทำให้เด็กมีจิตใจที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน อาสาดูแลรับผิดชอบสมบัติส่วนรวม มีการใช้อย่างทะนุถนอม รู้จักการแบ่งปันโอกาสในการใช้ของส่วนรวมกับผู้อื่น เมื่อเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ปัญหาที่เกิดจากการเอารัดเอาเปรียบคนอื่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด การทำลายสาธารณะสมบัติต่าง ๆ จะลดลง การเห็นประโยชน์ส่วนตนและประโยชน์พวกพ้องก็จะลดน้อยลง และจะนำมาสู่ชุมชนและสังคมที่เข้มแข็งและพัฒนาทันอารยประเทศ รวมทั้งไม่เกิดความขัดแย้งกันระหว่างประเทศ ซึ่งอาจนำมาซึ่งการล่มสลายของชาติต่าง ๆ ในโลกนี้ และหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้ให้ความสำคัญกับการมีจิตสาธารณะที่

เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม การรู้จักดูแลของส่วนรวม รวมถึงรู้จักการรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ ถ้าบุคคลมีจิตสาธารณะบกพร่อง มีน้อยหรือขาดไป จะส่งผลกระทบต่อหลายระดับ ทั้งต่อตนเอง ครอบครัว องค์กร ชุมชนประเทศชาติ และมีผลต่อระดับโลกตามมา (ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม, 2551)

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 สรุปได้แนวทาง 3 แนวทาง ได้แก่ 1) ควรจัดทำเป็นหลักสูตรหรือโปรแกรมการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะของนักเรียนในสถานศึกษา 2) ควรกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างและพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะของนักเรียนในสถานศึกษา และ 3) ควรมีการจัดการจัดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง และร่วมมือกับผู้ปกครองของนักเรียน สอดคล้องกับทฤษฎี สี่เพชรเหลือง (2551) กล่าวว่า การสร้างจิตสาธารณะจะต้องบูรณาการทั้งแนวคิดหลักการและเทคนิควิธีต่าง ๆ ดังนี้ การอบรมให้ความรู้เพื่อให้เกิดความเข้าใจและความรู้สึกที่ดีการจัดกลุ่มแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีการปฏิบัติที่ดี การจัดกิจกรรมพัฒนาเพื่อให้ปฏิบัติและเกิดความผูกพัน สร้างตัวแบบหรือแบบอย่างที่ดีที่ได้รับการยกย่องและยอมรับการจัดการประชาสัมพันธ์ด้วยรูปแบบต่าง ๆ เช่น จัดหมายข่าวป้ายประกาศคำขวัญเสียงตามสายนิทรรศการฯลฯ ให้ได้รับความรู้และข่าวสารและกิจกรรมที่จัดขึ้น และวิจารณ์ พานิช (อ้างถึงในชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2552) กล่าวว่า การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงจากภายใน ซึ่งการเรียนรู้จากชีวิตจริงโดยมีพี่เลี้ยงคอยกระตุ้น คอยตั้งคำถาม ให้คิดวิเคราะห์จากสิ่งที่ได้สัมผัส คิดลงไปให้เชื่อมโยงให้ลึก จะเป็นการเรียนรู้ที่ดีที่สุด โดยไม่ต้องอาศัยการท่องจำ แต่ทำให้ผู้เรียนจดจำไปตลอดชีวิต การสร้างจิตสาธารณะจึงต้องสร้างความรู้ ความเข้าใจ เพื่อให้เกิดความซาบซึ้ง และตระหนักรู้ เพื่อก่อให้เกิดความคำนึงถึงส่วนรวม การเรียนรู้ที่เป็นกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงจากภายในในการเสริมสร้างจิตสาธารณะนั้น

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ผลจากการวิจัยครั้งนี้ ได้แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 ซึ่งจะเป็นแนวทางที่หน่วยงานต้นสังกัด สถานศึกษาทุกระดับได้นำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนให้เป็นพลเมืองและพลโลกที่ดีต่อไปในอนาคต

1.2 ผลจากการศึกษาที่สรุปว่าคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะด้านการดูแลรักษาประโยชน์ส่วนรวม มีความต้องการจำเป็นสูงสุด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา รวมทั้งผู้เกี่ยวข้องในบริหารจัดการสถานศึกษาและพัฒนาผู้เรียน ควรตระหนักถึงและค้นหาวิธีการหรือแนวทางการพัฒนานักเรียนด้านจิตสาธารณะ โดยการร่วมมือกับทุกภาคส่วน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 จากการศึกษาพบว่าจิตสาธารณะด้านการดูแลรักษาประโยชน์ส่วนรวม มีความต้องการจำเป็นสูงสุด จึงควรมีการวิจัยเกี่ยวกับโปรแกรมการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะด้านการดูแลรักษาประโยชน์ส่วนรวม

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยรูปแบบการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนในระดับชั้นต่าง ๆ เช่น ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ.(2564). แนวทางการพัฒนา การสัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2552). สอนเด็กให้มีจิตสาธารณะ. กรุงเทพฯ: วีพริ้นท์ (1991).

ทิพย์รัตน์ สีเพชรเหลือง.(2551). จิตสำนึกสาธารณะสร้างได้. วารสารการบริหารคน, 29(2).

บุญชม ศรีสะอาด.(2556). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

พระครูนิเวศน์สีลากร (สมพงษ์ ณะคุณ). (2563). แนวทางการเสริมสร้างจิตสาธารณะให้กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์.

ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม และสังคม สัจจร. (2543). สำนักไทยที่พึงปรารถนา. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

เวชพล อ่อนละมัย. (2551). หน่วยที่ 8 จิตสาธารณะ. สืบค้นเมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2565 จาก <http://www.kasetyaso.ac.th/thai%20cultute/09.pdf>, 2551.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). แนวทางการจัดกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามจุดเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนด้านการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3. กรุงเทพฯ : บริษัท พรักหวาน กราฟฟิค จำกัด.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2558). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), p. 607-610.